

# Pisarz

264102

Inna nazwa zawodu: literat, twórca, autor

## **Zadania i czynności**

Pojęcie literata wiąże się z wolnym zawodem i dotyczy twórców literatury pięknej jak poeci, prozaicy, dramatopisarze, eseiści, satyrycy, krytycy, autorzy książek dla dzieci i młodzieży, autorzy scenariuszy filmowych, radiowych czy telewizyjnych, tłumacze.

Zakres i zadania twórców są z natury artystycznej, estetycznej i poznawczej. Jan Parandowski w „Alchemii słowa” stwierdza: „Być pisarzem powinno znaczyć zawsze to samo, co znaczy odkąd literatura istnieje - być głosem świata, tego, który nas otacza i tego, w którym człowiek żyje, czuje, myśli”.

Twórca podejmuje problematykę, jaka mu najbardziej odpowiada, opiera się na własnych doświadczeniach, a jeśli idzie o powieść historyczną o materiały źródłowe z opisywanej epoki. Jego zadanie podstawowe stanowi narzucenie własnej wizji rzeczywistości, zainteresowanie czytelnika problematyką i fabułą oraz przekonanie odbiorcy do przedstawionych idei. Środki wyrazu artystycznego wzmagają sugestywność opisu wydarzeń. Jak zwięźle określił to Cyprian Norwid - artysta jest organizatorem wyobraźni narodowej.

Literatura polska była na ogół i jest mocno związana z otaczającą rzeczywistością społeczną i polityczną, można powiedzieć bez przesady, że jest jej częścią. Nakłada to na twórcę obowiązek odpowiedzialności za słowo, jeśli chce przedstawić świat rzetelnie.

Działalność literatów nie ogranicza się jedynie do pisania utworów, ale także do spotkań autorskich, udziału w promowaniu książek, wywiadach czy występach w telewizji bądź poprzez radio. Przy dominacji masowych środków przekazu i niewielkiej roli prasy kulturalnej, tego rodzaju postępowanie pomaga w dotarciu do czytelnika i zachęceniu go do współczesnej literatury.

Literatura jest też częścią piśmiennictwa, tyle, że odróżniającą się wyrazem artystycznym.

## **Środowisko pracy**

### **materiałne środowisko pracy**

Literat pracuje w samotności, w odosobnieniu, co sprzyja koncentracji myśli. Posługuje się na ogół tradycyjnymi środkami technicznymi jak długopisem czy maszyną do pisania. Przemiany cywilizacyjne wprowadziły dodatkowe możliwości zapisu jak nagranie na magnetofon czy użycie do pracy twórczej komputera z pełnym oprogramowaniem. Niewielu twórców, i to głównie renomowanych czy wybitnych, zatrudnia do pomocy sekretarza (sekretarkę) lub osoby trudniące się poszukiwaniem potrzebnych materiałów.

Brak jest reguł dotyczących pracy twórczej. Każdy z literatów posługuje się metodami,

jakie mu najbardziej odpowiadają. Miejscem pracy w większości wypadków jest prywatne mieszkanie twórcy, a często wydzielony z niego odrębny gabinet ze zbiorami odpowiednich materiałów (słowniki, encyklopedie, literatura przedmiotu itp.). Inaczej pracują poeci, inaczej prozaicy czy dramatopisarze. Poecie obojętne jest w zasadzie miejsce pracy, wystarczy chwila skupienia, by powstał utwór. Władysław Broniewski pisał, a raczej układał w pamięci wiersze w więzieniu sowieckim, Stanisław Jerzy Lec kreślił swoje „Myśli nieuczesane” na serwetkach, siedząc w gwarze przy stoliku kawiarnianym. Marceli Proust odcinał się od rzeczywistości, tworząc nocami w pokoju wybitym specjalna wykładziną z korka, by odciąć się od hałasów dochodzących z zewnątrz.

Po 1954 r. literatom przekazano Domy Pracy Twórczej, które ułatwiły warunki podjęcia twórczości, jak i pozwalały na bezpośrednie kontakty z innymi twórcami.

Praca twórcza nie należy do kategorii szczególnie narażonych na choroby zawodowe. Wysiadywanie przy maszynie do pisania po kilka godzin dziennie powoduje drobne niedomagania, które można łatwo usunąć dzięki gimnastyce korekcyjnej bądź intensywnym spacerom.

### **warunki społeczne**

Pisarstwo jest zajęciem na wskroś indywidualnym, ale dzieło, jakie powstało w wyniku pracy twórczej, podlega ocenie i krytyce wydawcy, następnie osądowi krytyki literackiej, jak i przyjęciu bądź odrzuceniu przez czytelników. W tym względzie jest to praca społeczna, gdyż ma wpływ na rzeczywistość. Tylko niewielu twórców pozostaje niewrażliwych na krytykę, większość wyczekuje aprobaty swej twórczości.

Społeczny prestiż zawodu literata ma wpływ na kształtowanie się gustów estetycznych i etycznych szerokich rzesz czytelników, na popularność twórców, ich pozycje w społeczeństwie czy środowisku. Dzięki historii literatury wiemy, iż twórcy wyprzedzający swą epokę jak Norwid czy Witkacy, niezrozumiani przez współczesnych, znajdowali uznanie dopiero u potomnych.

Sława i nieśmiertelność poddana jest próbie czasu. On sprawia, że często dzieła uznane za wybitne przez współczesnych, nie mają oddźwięku społecznego w następnych pokoleniach. Często po twórcach zostaje legenda życia, jak to ma miejsce ze Stanisławem Przybyszewskim, jego dzieł nikt już nie wznawia.

### **warunki organizacyjne**

Praca twórcza w zasadzie nie poddaje się żadnym regułom i trudno rozpatrywać problem jej organizacji. Jedni z literatów pracują rankami, inni czekają nocy, by zasiąść do pisania. Zależy to nie tylko od usposobienia czy warunków fizycznych twórcy, lecz także od ułożenia sobie życia. Większość literatów nie utrzymuje się z dochodów, jakie przynosi twórczość, podstawą ich zarobkowania jest praca w innym zawodzie. Każdy więc z twórców organizuje sobie zajęcia twórcze w sposób najbardziej mu odpowiadający.

Jaka jest wydajność twórcy? Napisanie jednej strony (kartki) wymaga często wielu godzin pracy. Niektórzy z literatów zasiadają regularnie do maszyny do pisania niczym urzędnicy, podczas gdy jeszcze inni piszą w podnieceniu twórczym, które nie opuszcza ich aż do momentu ukończenia książki. Tekst wymaga także poprawki adiustacji

autorskiej, nasuwają się wątpliwości, co prowadzi do kryzysów psychicznych i załamania. Złośliwi twierdzą, że tylko grafomani nie podlegają stresom.

## **Wymagania psychologiczne**

Jakie predyspozycje psychiczne i intelektualne wpływają na ukształtowanie się tożsamości literata? Parandowski w „Alchemii słowa”, rozpatruje wszystkie elementy wzmagające zdolności twórcze, wymienia przede wszystkim natchnienie i pracę, przyznając temu pierwszemu ogromne znaczenie. Wtórą mu w „Karafce La Fontaine’a” Wańkowicz sugerując, że „talent to natchnienie i praca”. Obaj pisarze podkreślają rolę pracy jako czynnika gwarantującego osiągnięcia twórcze.

Niemalý wpływ na postawy literatów wywiera rzeczywistość, bo są to „ludzie drażliwi, kapryśni, egotyczni, źle czujący się w ramach jakiejkolwiek organizacji”, jak powiedział Jarosław Iwaszkiewicz w 1965 r. na XV Walnym Zjeździe Delegatów Literatów Polskich, odbytym w Krakowie.

## **Wymagania fizyczne i zdrowotne**

Trzeba podkreślić na wstępie, że warunki fizyczne czy zdrowotne nie wpływają na niemożność podjęcia pracy twórczej, chociaż z pewnością stanowią utrudnienie. Zawód literata wymaga, rzecz jasna, odpowiedniej sprawności fizycznej, ale nie ona decyduje o zdolnościach i osiągnięciach pisarskich. Chyba jak w żadnym innym środowisku nie spotyka się tak wielu niepełnosprawnych, utrzymujących się z rent. Ich dzieła nie tracą przez to walorów artystycznych, a niejednokrotnie je wzmagają. Członkami związków twórczych są również niewidomi, by wymienić przykładowo Jerzego Szczygła, autora wielu cenionych przez krytykę powieści i opowiadań.

## **Warunki podjęcia pracy w zawodzie**

Nie ma pod tym względem i być nie może żadnych ograniczeń przy podejmowaniu decyzji poświęceniu się pracy pisarskiej. Motywem jej podjęcia może być zarówno chęć wybicia się, a więc dążenie do sławy czy osiągnięcia znaczenia społecznego, a nawet względy czysto komercyjne.

Nie ma specjalistycznych studiów pomagających w zawodzie pisarza. Od wrażliwości i kultury twórcy zależy jego poziom wiedzy, Wańkowicz podkreślał znaczenie doświadczenia i przeżyć. Radził by nie stronić od propagandy i reklamy swoich prac, domagał się by twórca interesował się warunkami, w jakich książka powstaje (układ tekstu, wielkość druku, okładka itp.).

## **Możliwości awansu w hierarchii zawodowej**

Specyfika zawodu literata sprawia, że możliwości awansu są nieograniczone i zaskakujące. Często jedna książka - tom wierszy czy powieść, albo sztuka teatralna przyczyniają się do tego, że dotąd nie znany, debiutujący autor staje się kimś znaczącym, którego zalicza się do wybitnych twórców. Ma na to wpływ wiele czynników, niezależnych niejednokrotnie od samego twórcy, który swoim dziełem trafił w zapotrzebowanie czytelników, krytyki czy znawców. Poznanie tego utworu staje się niemal obowiązkiem społecznym, stąd rodzi się snobizm. Bywają więc twórcy „unius libri”, jednej książki, którzy zyskali uznanie odbiorców i potomnych. Historia literatury podaje wiele przykładów owego „skoku” z nicości na szczyty. I chyba jest to też cechą

zawodu literata.

## **Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych**

Zmiany rynku wydawniczego po 1989 r. przyczyniły się do wydatnego zmniejszenia liczby osób utrzymujących się wyłącznie z pisania. Warunki pracy stają się podobne do tych, jakie panowały przed 1939 r. W najlepszych przedwojennych latach procent literatów żyjących z pióra nie przekraczał jednej piątej. Obecnie większość literatów pracuje również w innych zawodach (dziennikarstwo, wydawnictwo itp.) i godzi to z pracą twórczą. Pewien dochód pozwalający na życie z pracy twórczej przynoszą scenariusze filmowe czy telewizyjne, utwory z dziedziny sensacyjnej czy kryminalnej, bądź rozrywkowej, a także książki z gatunku fantasy.

Przynależność do organizacji zawodowych jak Stowarzyszenie Pisarzy Polskich czy Związek Literatów Polskich nie ułatwia możliwości wydawniczych, daje pewien prestiż społeczny, drobne ulgi podatkowe. Kandydatów na nowych członków do zawodu literata rozpatrują Komisje Kwalifikacyjne, przyjęcie zatwierdzają Zarządy lub Prezydium. Podstawowym warunkiem statutowym przynależności jest określona ilość publikacji (dwie powieści, dwa trzy tomy poezji), bądź wystawionych na scenie sztuk czy zrealizowanych scenariuszy filmowych. Przynależność do stowarzyszenia twórczego jest dobrowolna, w Związku Literatów istnieje możliwość odbycia stażu kandydackiego.

## **Możliwości zatrudnienia**

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

### **Zawody pokrewne**

historyk literatury,

felietonista prasy kulturalnej,

dziennikarz w prasie tygodniowej lub środkach masowego przekazu,

reporter.

## **Polecana literatura**

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.